

Sveriges Veteranförbund Fredsbaskrarna (SVF)

Swedish Veterans Federation

Member of the World Veterans Federation (WVF)

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

Svar på remiss Veteranutredningens slutbetänkande (SOU2014:27), Fö2014/908/MFI.

Sveriges Veteranförbund Fredsbaskrarna (SVF) ber att få lämna följande svar på remissen Veteranutredningens slutbetänkande.

Sammanfattning

SVF delar i allt väsentligt utredningens bedömningar och stödjer utredningens förslag.

Forskningen på veteranområdet bör utvecklas. Nuvarande forskning har i stor utsträckning inriktats mot att beskriva historik. Detta är viktigt, men en lika viktig del är att bedriva forskning kring preventiva metoder för att förhindra t.ex. psykisk ohälsa bland personal i insatsområden och utveckling av ett relevant ledarskap.

Utredningen behandlar inte behovet av att ta fram retrospektiv veteranstatistik. Utredningen uppskattar att 60 000 – 70 000 svenskar medverkat i internationella insatser genom åren. Det är SVF bedömning att det finns ett historiskt och ett operationellt behov av att förbättra statistiken även kring tidigare insatser.

Medverkan i internationella insatser ger för de allra flesta en rik erfarenhet och medverkar på ett positivt sätt till den personliga utvecklingen. Detta förhållande hamnar alltför ofta i skuggan av de problemområden som oftast exponeras i media. Veteran- och anhörigorganisationerna har i detta sammanhang en viktig uppgift att förmedla en mer rättvisande bild av veteranen som en resurs.

Detaljerade kommentarer till utredningen

Kap 10 – Veteranpolitiken – uppföljning och utvärdering

Utredningens bedömning:

- Veteransoldatpolitiken har till övervägande delen genomförts i enlighet med riksdagens och regeringens styrdokument och beslut.

Utredningens förslag:

- Statsmakten måste vidta åtgärder för att öka kunskapen i hela det svenska samhället om fredsfrämjande insatser och andra internationella insatser.
- Försvarsmakten ska säkerställa att nya forskningsresultat beaktas vid rekrytering och insatsfrekvens.
- Försvarsmakten ska vidta åtgärder och säkerställa att myndighetens organisation möter kraven på stöd och uppföljningsansvar.
- Försvarsmakten ska öka ansträngningarna att uppnå en effektiv samverkan med berörda aktörer i syfte att säkerställa att skadad personal erhåller erforderlig vård och stöd.
- Försvarsmakten ska öka ansträngningarna att sprida information om meritvärdet av tjänstgöring i internationella insatser.
- Försvarsmakten ska fortsätta att utveckla samverkan med frivilliga organisationer, bl.a. veteran- och anhörigorganisationer.
- Försvarsmakten ska aktivt verka för att veteransoldater, som tjänstgjort innan 2008, och deras anhöriga i ökad utsträckning informeras om veteranpolitiken, till exempel veterandagen den 29 maj.
- Försvarsmakten ska föra officiell veteranstatistik.

SVF kommentar

SVF delar utredningens bedömning och stödjer utredningens förslag.

Kap 11 – forskning på veteranområdet

Utredningens förslag:

- Forskning bör genomföras avseende
 - olika faktorerers påverkan på hälsotillståndet hos personalen i internationella insatser eller verksamheter som är riskfyllda eller påfrestande
 - utvecklingen av veteranernas hälsotillstånd och livssituation
 - vilken påverkan den anställdes tjänstgöring har för de anhörigas situation

- Nationella veteranmyndigheten ska initiera och bevaka forskning på veteranområdet.

SVF kommentar

Forskningen på veteranområdet bör utvecklas. Nuvarande forskning har i stor utsträckning inriktats mot att beskriva historik. Detta är viktigt, men en lika viktig del är att bedriva forskning kring preventiva metoder för att minska risken för t.ex. psykisk ohälsa bland personal i insatsområden. Forskning kring förbättrade uttagningsmetoder är ett annat angeläget område, t.ex. att bedöma förutsättningarna för att ånyo sända ut personal som har antydning till psykiska belastningsskador från föregående insatser.

Ledarskapets inverkan på risken för psykisk ohälsa bland utsänd personal är ytterligare ett angeläget forskningsområde.

En proaktiv approach i veteranforskningen skapar förutsättningar för att den ska ge operativ nytta.

Kap 12 – Medicinsk kompetens på området

Utredningen bedömning:

- Utredningen saknar underlag för att kunna analysera och bedöma tillgången på medicinsk specialistvård i landet för en enskild veteran som drabbats av fysisk och psykisk skada i en internationell insats.
- Utredningen bedömer att generella brister på olika områden i den allmänna hälso- och sjukvården påverkar veteranernas förutsättningar och möjligheter att erhålla fullgod vård för fysiska och psykiska skador.

Utredningens förslag:

- Utredningen föreslår att t.ex. Myndigheten för vårdanalys får i uppdrag att kartlägga och analysera det samlade behovet av och tillgången på vårdresurser för fysiskt och psykiskt skadade veteraner.
- Utredningen föreslår att Försvarmakten och Karolinska sjukhuset, i samverkan med t.ex. frivilliga veteran- och anhörigorganisationer, utvecklar möjligheterna till rehabilitering av skadade veteraner efter förebild av motsvarande system för rehabilitering av veteraner i Danmark.

SVF kommentar

SVF delar utredningens bedömning och stödjer utredningens förslag.

Kap 13 - Veteranstatistik

Utredningens förslag:

- Officiell statistik införs på det veteranpolitiska området i syfte att ge bättre förutsättningar för kunskapsuppbyggnad om utvecklingen av veteranernas hälsotillstånd och sociala livssituation samt till stöd till forskningen.
- Anställningsmyndigheten bör vara statistikansvarig myndighet, dvs. ansvarig för framtagande av statistik inom myndighetens verksamhetsområde.
- Den föreslagna nationella veteranmyndigheten ska, med stöd av Statistiska Centralbyrån, vara sammanhållande och sammanställa den samlade veteranstatistiken.

SVF kommentar

SVF delar utredningens bedömning och stödjer utredningens förslag.

Utredningen behandlar dock inte behovet av att ta fram retrospektiv veteranstatistik. Sverige medverkade för första gången i en internationell insats när Nationernas Förbund beslutade att inrätta Saarbataljonen 1934. Utredningen uppskattar att 60 000 – 70 000 svenskar medverkat i internationella insatser genom åren. Det är SVF bedömning att det finns ett historiskt och ett operationellt behov att förbättra statistiken kring tidigare insatser

Kap 14 - Samverkan

Utredningens bedömning och förslag:

- Den ideella sektorn med frivilliga organisationer spelar en viktig roll i veteranpolitiken.
- För att bättre ta tillvara de möjligheter som dessa organisationer ger bör regeringen inbjuda till en dialog med avsikt att etablera en överenskommelse på veteranområdet med intresserade organisationer
- Överenskommelsen ska syfta till att utveckla dialogen och samverkan mellan regeringen och civilsamhällets organisationer för att stärka arbetet med veteranpolitiken samt sprida aktörers kunskap om olika verksamheter. I dialogen bör också Sveriges Kommuner och Landsting särskilt inbjudas.
- Ett veteransamråd bör tillsättas med representanter från ideella organisationer i syfte att ta tillvara organisationernas kunskap och erfarenheter samt att synliggöra organisationernas villkor i veteranpolitiken.
- Veteransamrådet bör genomföra minst fyra träffar per år, där varje möte ska ha särskilda teman.
- Försvarsmakten/Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) föreslås vara ansvarig myndighet att administrera veteransamrådet.

SVF kommentar

SVF delar utredningens bedömning och stödjer utredningens förslag.

Beträffande den ideella sektorns engagemang är det SVF bedömning att en utspridning resurser för veteranstöd till alltför många ideella organisationer riskerar att skapa bristande effektivitet och misshushållning med knappa resurser. Risken för bristande samordning är också uppenbar, vilket kan få ödesdigra konsekvenser för veteraner som befinner sig i en sårbar situation.

Erfarenheter från beteendevetenskaplig forskning och praktisk veteranstödsverksamhet tyder på att principen om att "veteraner stödjer veteraner" ger hög effekt. Det är också angeläget att se veteranfamiljen, d.v.s. veteranen och hans närmaste familjemedlemmar, som en helhet i veteranstödsverksamheten.

SVF har medlemmar från flera myndigheter utöver Försvarsmakten och har även bildat en rikstäckande förening för civila veteraner, Sveriges Civila Veteraner. Initiativet startade bland veteraner på Folke Bernadotteakademin.

Kap 15 – Statens erkännande

Utredningens förslag:

- Statens erkännande bör följa med utvecklingen av Sveriges deltagande i internationella insatser.
- Staten ska tydligt ge uttryck för erkänsla till de kvinnor och män som deltagit i internationella insatser.
- Att statliga myndigheter formaliserar och konkretiserar erkännandet till sina veteraner.
- Att alla svenska civila och militära veteraner tilldelas ett gemensamt statligt veterankort med tillhörande veteranmärke.
- Att 29 maj blir allmän flaggdag och benämns Sveriges veterandag.
- Att veterangudstjänst årligen firas den första söndagen i september.
- Att en veteranmarsch antas.

SVF kommentar

SVF delar utredningens bedömning och stödjer utredningens förslag.

Särskilt angeläget är att alla utsändande myndigheter instiftar former av erkännanden, dels för att ha deltagit i insatser, men inte minst till dem som på olika sätt utfört sitt uppdrag på ett sätt som förtjänar ett särskilt erkännande eller tvingats till särskilda uppoffringar. För närvarande har de civila myndigheterna inte utvecklat dessa former.

Medverkan i internationella insatser ger för de allra flesta en rik erfarenhet och medverkar på ett positivt sätt till den personliga utvecklingen. Detta förhållande hamnar alltför ofta i skuggan av de problemområden som oftast exponeras i media. Veteran- och anhörigorganisationerna har i detta sammanhang en viktig uppgift att förmedla en mer rättvisande bild av veteranen som en resurs.

Kap 16 – En samlad och utvecklad veteranpolitik**Utredningens förslag:**

En samlad och utvecklad veteranpolitik införs som ska omfatta all statlig personal såväl civil som militär som tjänstgör i internationella insatser eller i internationell verksamhet där tjänstgöringen äger rum under riskfyllda eller påfrestande förhållanden.

Detta innebär att:

- rekryteringsförfarandet utvecklas ytterligare
- tydliga riktlinjer för personalens insatsfrekvens utvecklas
- ett förstärkt stöd till personalen före, under och efter tjänstgöringen införs
- ett förstärkt uppföljningsansvar införs
- stödet till anhöriga utvecklas
- tjänstgöringen ges ett ökat erkännande och meritvärde
- officiell veteranstatistik förs
- en nationell veteranmyndighet bildas
- en särskild lag om civil personal vid internationella insatser eller internationell verksamhet införs

SVF kommentar

SVF delar utredningens bedömning och stödjer utredningens förslag.

Beträffande förslaget ”tydliga riktlinjer för personalens insatsfrekvens utvecklas” är det SVF uppfattning att dessa riktlinjer ska baseras på resultat av forskning. SVF bedömning är att lämplig insatsfrekvens i hög grad varierar från person till person, varför det ter sig vanskligt att skapa alltför detaljerade generella riktlinjer för insatsfrekvensen. Variationen i påfrestningar under insatsen, karaktären av insatsen och hur lång tid den pågår varierar, inte minst mellan utsändande myndigheter.

Beträffande avsnittet ”Medicinsk omhändertagande”, stöd på plats, diskuteras inte explicit omhändertagande på grund av psykiska belastningsskador. Behovet av att ha psykologisk expertis på plats och ingående i insatsenheten bör behandlas ytterligare. Behovet torde variera beroende på insatsens karaktär.

Kap 17 – En nationell veteranmyndighet**Utredningens förslag:**

- En nationell veteranmyndighet inrättas med ansvar för att stärka och utveckla veteranfrågorna.

Den nationella veteranmyndigheten ska:

- ha ett övergripande och sammanhållande nationellt ansvar för veteranfrågor
- ta fram en nationell handlingsplan för veteranfrågor
- arbeta strategiskt med styrning av myndighetsövergripande veteranfrågor
- ansvara för nationell kunskapsuppbyggnad och erfarenhetsspridning i veteranfrågor
- vara rådgivande i veteranfrågor
- samordna verksamheten i veteranfrågor mellan berörda myndigheter, kommuner, landsting och frivilliga organisationer, särskilt veteran- och anhörigorganisationer
- ge råd och vägledning i ärenden med skadade veteraner som kräver särskild medicinsk och annan kompetens på veteranområdet
- administrera en samlad officiell veteranstatistik
- Nationella veteranmyndigheten bör bildas och påbörja sin verksamhet den 1 januari 2016.

SVF kommentar

SVF ställer sig i princip positiv till inrättandet av en nationell veteranmyndighet.

Utredningen behandlar dock inte behovet av och möjligheten att inrätta ett "Veterancenter" som mera har inriktningen att omhänderta och hantera behov av terapi och avlastning för personal som har drabbats av fysiska skador eller psykiska belastningsskador. Behovet av ett veterancenter bör utredas för att få en uppfattning om hur stort behovet är för att etablera ett sådant center.

En del av de uppgifter som ett "Veterancenter" kan tänkas ha hanteras i nuläget av SVF. Ett möjligt alternativ till en fast etablering, enligt den modell som nu finns i Norge, kan vara att t.ex. Försvarsutbildarnas etablissemang utnyttjas och att platsen för aktiviteten därmed kan varieras beroende på verksamhetens behov och att finna kostnadseffektiva lösningar. Om alternativet en egen anläggning välj bör detta starta i liten skala och på en plats i mellersta Sverige där kommunikationerna är goda. SVF kan ges ekonomiskt stöd för att organisera verksamheten.

"Veteranmyndigheten" bör ha en mycket övergripande och koordinerande roll för att inte frånta de utsändande myndigheterna sitt ansvar och sina möjligheter att utforma sin ledning av insatserna enligt verksamhetens krav.

De ekonomiska ansträngningar som krävs för att etablera och driva en myndighet bör vägas mot behovet av "verksamhet på fältet" till stöd för de veteraner som är i behov av särskilda åtgärder.

Kap 18 – En ny lag om civil personal

Utredningens förslag:

En ny lag med bestämmelser om civil personal vid internationella insatser och internationell verksamhet som är riskfylld eller av påfrestande karaktär införs. I den nya lagen anges vad som särskilt ska gälla för anställningsmyndighetens personal vid sådana insatser och verksamheter. I lagen finns bestämmelser om bland annat:

- arbetsmiljö
- uppföljningsansvar
- stödåtgärder
- stöd och ersättning till anhöriga
- stöd i vissa fall till internationellt och lokalt anställd personal

SVF kommentar

SVF delar utredningens bedömning och stödjer utredningens förslag.

SVF noterar att förslag till förordning om civil personal vid internationella insatser delvis avviker från "Förordning (2010:651) om Försvarsmaktens personal vid internationella militära insatser".

I förordningen för civil personal saknas avsnitten som behandlar "Förmåner vid sjukdom eller skada", "Statens riskgaranti" m.m. SVF antar att detta kommer att behandlas ytterligare i det fortsatta arbetet med författningarna.

Det är även värt att notera att utredningen inte berör svenska medborgare som, i enlighet med bestämmelser som fastställts av medlemsstaterna inklusive Sverige, tjänstgör som civila i internationella insatser med FN, EU eller OSCE som huvudman. Vid hemkomst till Sverige är det rimligt att anta att dessa individer kommer att ha samma behov av stöd som civil personal som sekonderas av svensk myndighet."

Kap 20 – Konsekvensanalys

Utredningens bedömning:

- Förslagen bedöms sammantagna leda till samordningsvinster och förbättrat kompetensutnyttjande och därigenom ökad kvalitet och effektivitet i veteranverksamheten samt på sikt samhällsekonomiska vinster.
- Förslaget att bilda en Nationell veteranmyndighet medför på kort sikt kostnadsökningar för staten, vilka i huvudsak bör finansieras med tillgängliga medel inom anslaget 1:2 inom utgiftsområde 6.
- Inriktningen är att Nationella veteranmyndigheten ska ansluta sig till Statens servicecenter och till de administrativa tjänster som servicecentret kan erbjuda.

SVF kommentar

SVF delar utredningens bedömning och stödjer utredningens förslag.

Norrtälje 2015-05-26

Lennart Bengtsson
Förbundsordförande